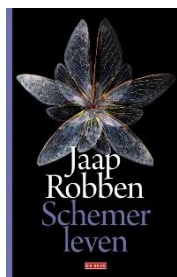

Schemerleven

Jaap Robben

De Geus

310 pagina's / € 23,99

Extra tips en achtergronden bij het Leesclubdossier in Boekenpost 185

Over het boek

Na de onverwachte dood van haar man Louis, die haar verzorgde, komt de 81-jarige Frieda in een verzorgingshuis terecht. Daar dringen zich herinneringen op aan een grote liefde die ze als jonge vrouw beleefde. Deze relatie in 1963 leidde tot een zwangerschap en dat bracht haar in grote problemen. Ze heeft er nooit over gesproken met haar latere echtgenoot en de zoon die ze met hem kreeg.

In 2010 kreeg Jaap Robben als stadsdichter van Nijmegen de opdracht een gedicht te schrijven voor een monument ter nagedachtenis aan kinderen die overleden waren, maar geen begrafenis kregen. Toen ontstond de wens om rond dit thema een boek te schrijven. Dat kwam er nadat de gemeente Nijmegen hem jaren later vroeg om een boek te schrijven dat zich in de stad afspeelt.

Over de auteur

Jaap Robben (1984) studeerde Milieu- en Maatschappijwetenschappen in Nijmegen en volgde een theateropleiding in Den Bosch.

Als schrijver laat hij zich niet in een bepaald hokje stoppen. Hij maakte naam als auteur van prentenboeken, publiceerde enkele dichtbundels en romans. De eerste twee romans (*Birk* en het internationaal zeer geprezen *Zomervacht*) hadden jeugdige hoofdpersonen, in *Schemerleven*, zijn derde roman, kijkt een vrouw van in de tachtig terug op ingrijpende gebeurtenissen van zestig jaar eerder.

Na *Schemerleven* verscheen eind 2022 de door Robben samengestelde bloemlezing uit de Nederlandse en Vlaamse jeugdpoëzie sinds 1990 *Heel de wereld wordt wakker*.

[De website van Jaap Robben](#)

Discussietips

1. In *Schemerleven* wisselen hoofdstukken over de jonge Elfrieda (Letje) af met hoofdstukken over de oude Frieda, beide in de ik-vorm verteld. Hoe heb je deze afwisseling ervaren?
2. Zie je in het karakter en gedrag van de oude Frieda verschillen of juist overeenkomsten met de jonge Letje? Welke invloed denk je dat de gebeurtenissen in 1963 hebben gehad op haar karakter en gedrag?
3. 'Ik begon te knikken omdat ik iets begreep wat hij niet had gezegd' (p. 33), denkt Letje nadat Otto zich voorstelt. Hoe interpreteer je die zin?
4. Goed schrijven over seks is een uitdaging voor schrijvers. Wat vind je van de wijze waarop de eerste vrijpartij van Letje en Otto is beschreven (p. 68-73)?
5. Wat gebeurt er met Frieda waardoor zij verzorger Jamie slaat (p. 82-84)?
6. Otto zegt dat zijn liefde voor Letje niet ten koste gaat van zijn liefde voor echtgenote Brigitte: 'Ik blijf gewoon meer liefde in me te hebben, voor allebei.' Hoe kijk je aan tegen zijn houding en gedrag in de relatie met Letje?
7. Gaat Letje anders tegen Otto aankijken nadat ze heeft verteld zwanger te zijn? Zo ja, waarin uit zich dat?
8. Hoe heb je het beeld ervaren van het leven in 1963 dat de roman schetst?
9. Frieda ziet haar volwassen zoon Tobias als een 'uitgerekt jongetje'. Wat vind je van dit beeld?
10. Tobias barst uit in verwijten richting Frieda als zij erop aandringt dat hij haar adres laat wijzigen zodat ze in de telefoongids gevonden kan worden (p. 182-184). Waarom valt hij zo uit?
11. Enige tijd later vertelt Frieda plotseling aan Tobias over haar eerdere zwangerschap. Hoe is dat te verklaren?
12. Hoe heb je de beschrijving van de bevalling van de jonge Letje ervaren?
13. In hoeverre veranderen Letjes ouders na haar terugkeer naar huis?
14. Wat betekent de ontdekking aan het slot van de roman voor het verdere leven van de oude Frieda denk je?
15. Bepaalde concrete beelden en voorwerpen keren diverse keren terug, zoals de nachtvinders, de lidcactus en het beeld van twee voeten. Welke betekenis of functie ken je hieraan toe?
16. In een brief aan recensenten bij het boek schrijft Robben dat hij door de oude Frieda terug te laten kijken op de gebeurtenissen van zestig jaar eerder je als lezer een zekere distantie voelt die lucht geeft. Komt dit overeen met jouw leeservaring?

17. In zijn recensie in het *Nederlands Dagblad* schrijft Rien Fraanje: ‘...Robben maakt geloofwaardig dat deze twee mensen misschien wel voor elkaar zijn gemaakt’. Recensente Lies Schut stelt in *De Telegraaf*: ‘Frieda’s verliefdheid op Otto overtuigt allerminst, en hun seksuele geklungel aan de oevers van de Waal is vooral gênant. Geen moment is hun passie voelbaar, terwijl juist ongeremdheid betekenis zou geven aan de plot.’ Wat is jouw oordeel op dit punt?

18. Tegenstelling in de mening van recensenten is ook te vinden in de beoordeling van Robbens stijl. Gerwin van der Werf stelt in *Trouw*: ‘... dit verhaal had in de handen van een mindere schrijver een kitschwerkje kunnen worden’. Daartegenover staat de visie van Thomas de Veen die in de *NRC* schrijft: ‘Vooral in het laatste deel van de roman zet hij [Robben, red.] alles zwaar aan. De bijfiguren worden stereotypen, formuleringen hellen meer dan eens over naar melodrama, naar kitsch.’ Probeer tot een gesprek te komen over de stijl door enkele passages te selecteren en met elkaar te bespreken. In hoeverre ontroeren ze, of roepen ze juist irritatie op.

Achtergronden

Video

1. YouTube: [vlogboek van Jörgen Apperloo](#), de Lezer des Vaderlands in 2022, over *Schemerleven* (circa 7 minuten).
2. YouTube: Jaap Robben in gesprek met Marcel Möring over *Schemerleven* bij [Boekhandel Donner](#) in Rotterdam. Het gesprek begint na 2.10 minuten en duurt ruim 20 minuten.
3. YouTube: Interview bij [boekhandel Broese](#) in Utrecht (circa 53 minuten). Het geluid bij deze video is vrij zacht.
4. Video: Jaap Robben te gast in het VPRO-programma [Brommer op zee](#) (11 september 2022). Het gesprek begint na 19.30 minuten en duurt circa 12 minuten.

Overige bronnen

5. Audio: Interview met Jaap Robben in het programma [Opium](#) (9 september 2022). Het gesprek duurt circa 15 minuten.
6. Op de website [Straatpoëzie](#) vind je de tekst van het gedicht ‘Schemerleven’ van Jaap Robben dat staat op een bankje op begraafplaats Rustoord in Nijmegen.
7. Lees het begin van de roman op de website van [boekhandel Athenaeum](#).
8. Tientallen lezersrecensies van *Schemerleven* op [Hebban](#).

Samenstelling: Marlene Lunter en Frank Hockx